

Dirk Noordam is geboren op 5 augustus 1881 in Naaldwijk. Hij was de zoon van Nicolaas Noordam en Neeltje Stolk. Zijn vader was tuinder en zijn ouders kwamen beiden uit een tuindersfamilie.

Dirk kwam in het onderwijs terecht. In 1909 trouwde hij met Engeltje van den Berg en ze kregen vier zoons en vier dochters. Hij was hoofdonderwijzer in Maassluis en werd op 1 april 1913 benoemd als adjunct-directeur-hoofdonderwijzer op Valkenheide in Maarsbergen. Dit internaat voor jongens was een initiatief van de Nederlands Hervormde Kerk en werd in 1912 geopend door Koningin Emma.

Op Valkenheide moest nog veel gedaan worden aan onderwijs. Bij zijn aanstelling bood Valkenheide naast opvoedingswerk alleen een opleiding tot landbouwer- en tuindersknecht. Slechts enkele uren per week werden besteed aan lager onderwijs. Dankzij de inspanningen van Noordam kon in 1919 een ambachtsschool worden geopend. Op 24 mei 1922 werd Noordam benoemd tot directeur van de Stichting. Hij was lid van de Provinciale Staten tussen 1923 en 1935 zou blijven. Daarnaast was hij wethouder in Maarn.

In 1934 geeft Noordam een lezing tijdens het Voortrekkers Nasionaal Winterlaer. In 1935 deed hij een oproep om één van zijn jongens uit de instelling een week mee op zomerkamp te laten gaan, *omdat hij nergens in zijn vacantie heen kon.*

In 1939 ging de dreiging van een mogelijke oorlog niet aan Valkenheide voorbij. Direct na de mobilisatie van het Nederlandse leger werden een honderdtal militairen van de afdeling motorartillerie op het terrein gelegerd. De militairen betrokken een boerderij en de ziekenzaal met bijvertrekken werd tot kantonnementsziekenhuis verklaard. Zo kwam de oorlog voor Valkenheide langzaam dichterbij. In de nacht van 19 op 20 augustus 1940 werd het Valkenheide terrein geraakt door een aantal verdwaalde bommen. Er was geen schade aan gebouwen en er raakte niemand gewond, wel was dit voor de jongens en werkers van Valkenheide een spannende eerste oorlogservaring. Noordam raakte met enkele andere personeelsleden al snel betrokken bij het ondergrondse verzet. Noordam moest zich steeds vaker verantwoorden over de wijze waarop op Valkenheide met de bezetting werd omgegaan. Valkenheide zou ondermeer niet begrijpend genoeg staan tegenover het nationaal-socialisme. Bovendien kreeg Noordam als wethouder en loco-burgemeester van Maarn te maken met een NSB-burgemeester. Dat men Noordam niet vertrouwde, bleek uit het feit dat hij op 25 juni 1943 thuis werd opgepakt en verhoord. Noordam werd al snel weer vrijgelaten.

Tijdens de oorlog doken verschillende jeugdzorgambtenaren, onder wie Hein Knuttel, onder in de instelling. Ze proberen daarmee te ontkomen aan de dwangarbeid in het kader van de Arbeitseinsatz in Duitsland. Hein gaat als groepsleider aan de slag.

Het ondergrondse verzet in de gemeenten Maarn, Leersum, Doorn en Woudenberg sprak met de directeur van Valkenheide Dirk Noordam af dat na de capitulatie NSB'ers naar het strafpaviljoen van Valkenheide zouden worden gebracht. Op 6 september 1944, een dag na Dolle Dinsdag, leek de bevrijding nog slechts een kwestie van dagen, zo niet uren te zijn. De vluchtende NSB-burgemeester van Wijk bij Duurstede werd aangehouden en naar Valkenheide overgebracht. Het kwam daarbij tot een vuurgevecht met een Duitse patrouille tussen de Donderberg en Valkenheide. Zij waren op zoek naar de NSB-burgemeester van Amerongen en Leersum die op dat moment al werd vastgehouden in één van de gebouwen op Valkenheide. De Duitsers kwamen er via de vrouw van een van de verzetsmensen achter dat de NSB'ers in Valkenheide waren en beide burgemeesters werden bevrijd.

In de ochtend van 8 september 1944 werd al het personeel door de Sicherheitsdienst verzameld in de kerkzaal. Vervolgens drongen ze de directeurswoning binnen en stuurden de familie naar het hoofdgebouw. Noordam was nog zwak door de hartaanval en een longontsteking en werd voor zijn huis in zijn pyjama op een stoel gezet. Hij werd ter plekke doodgeschoten. De woning werd met handgranaten vernield. Hij werd begraven op de begraafplaats van het Opvoedingsgesticht. Bij de uitvaart mochten maar een paar mensen zijn.

Hein, die van plan was te gaan werken in een instelling in Rotterdam, besluit te blijven. Met de groots mogelijke moeite sleept hij en een paar collega's de inrichting en de daar verblijvende jongeren door de oorlog. Het gebrek aan voedsel, voortdurende storingen in de elektriciteit en angstige kinderen doen een groot beroep op zijn improvisatietalent, waarbij hij rijkelijk put uit zijn padvinderservaring.

Na de oorlog werd op het graf van Noordam een grafmonument geplaatst. Het is een fors monument geworden dat goed past bij de verdiensten van deze man.

Dirk Noordam heeft twee boeken over het werken met individuele jongens geschreven. In zijn tweede boek 'Mijn jongens' is een extra hoofdstuk toegevoegd dat beschrijft hoe Valkenheide de oorlogsjaren door is gekomen. 'Mijn jongens' is in 1947 na de oorlog postuum uitgebracht. Hij werd onderscheiden tot ridder in de Orde van Oranje Nassau.

Na de oorlog kwamen in de zomer van 1946 37 verkenners van groepen uit Utrecht, Rotterdam en Den Haag naar Valkenheide om een start te maken met een padvindergroep, onder leiding van ADC Rob Verbeek uit Utrecht. Een jaar later worden op 15 maart 1947 negen jongens van de inrichting geïnstalleerd als Verkenners. De leiding werd gevormd door Hopman de Jongh, Vaandrig de Boer en Vaandrig Eweg. De groep kreeg de naam Noordamgroep, vernoemd naar de directeur die in de oorlog door de bezetter werd vermoord. In de zomer van 1947 werd door Scouting ook een kamp georganiseerd

LEIDERS

voor jongenskamp gevraagd

Het vorige jaar heeft Hopman Renssen mede leiding gegeven aan het jongenskamp van „Valkenheide”, de stichting vanwege de Hervormde Kerk in Maarsbergen. In Juli 1947 is een tentenkamp gehouden op de Paalberg, nabij Ermelo. Dit jaar, van 10 tot 17 Juli zullen honderd jongens van dit opvoedingsgesticht, wier leeftijd varieert van 12 tot 18 jaar, een kampweek houden op de Goudsberg. De leiding van het kamp heeft nog enkele „tentleiders” nodig, hiervoor komen in aanmerking voortrekkers en leiders van 18 tot 25 jaar, die belangeloos aan dit jeugdwerk willen deelnemen. Aanmelden bij: Hopman R. C. H. Renssen, Bilderdijklaan 4, Baarn.

voor de jongens uit de instelling. Voor het jaar erop verschijnt er een oproep in Weest Paraat.

Meer informatie

[Museum Valkenheide – Jeugdzorg sinds 1912](#)

[1940-1945: Valkenheide in oorlogstijd – Museum Valkenheide](#)

[1922: Directeur Noordam – Museum Valkenheide](#)

[Weest paraat; officiëel orgaan van de Nederlandsche Padvinders, jrg 29, 1946-1947, no. 7, 1947 » 1947-04 - Pag. 20 | Delpher](#)

Uit verzetskrant 'de Schildwacht' van oktober 1944

[Dirk Noordam | Oorlogsgravenstichting](#)

[Dirk Noordam | Erelijst van Gevallenen 1940-1945](#)

[Weest paraat; officiëel orgaan van de Nederlandsche Padvinders, jrg 30, 1947-1948, no. 2, 1947 » 1947-11 - Pag. 10 | Delpher \](#)

[Weest paraat; officiëel orgaan van de Nederlandsche Padvinders, jrg 30, 1947-1948, no. 8, 1948 » 1948-05 - Pag. 29 | Delpher](#)

[Weest paraat; officiëel orgaan van de Nederlandsche Padvinders, jrg 18, 1934, no. 11, 1934 » 1934-12 - Pag. 18 | Delpher\](#)

[Weest paraat; officiëel orgaan van de Nederlandsche Padvinders, jrg 19, 1935, no. 1, 1935 » 1935-01 - Pag. 22 | Delpher](#)

[Weest paraat; officiëel orgaan van de Nederlandsche Padvinders, jrg 19, 1935, no. 8, 1935 » 1935-09 - Pag. 34 | Delpher](#)

[Valkenheide - Wikipedia](#)

Dit verhaal is onderdeel van *Scouts in de oorlog*, een verzameling verhalen als eerbetoon aan al die (oud) scouts die zich ingezet hebben voor onze vrijheid en hulp aan de medemens of die slachtoffer werden van oorlogsgeweld, in Nederland en het verre oosten. Met de verhalen willen we inspiratie bieden aan de scouts van nu, in hun wekelijkse activiteiten en als voorbereiding op hun bijdrage aan lokale herdenkingen. Kijk op <http://vrijheid.scouting.nl> voor meer informatie en alle andere verhalen.